

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ О. М. БЕКЕТОВА

МОЗГОВИЙ ЄВГЕН ВАЛЕРІЙОВИЧ

УДК 658.115.31

**ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ СТИМУЛЮЮЧОГО
ТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТЕПЛОЕНЕРГЕТИЧНИХ
ПІДПРИЄМСТВ**

08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Харків – 2019

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Харківському національному університеті міського господарства імені О.М. Бекетова Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
Димченко Олена Володимирівна,
Харківський національний університет
міського господарства імені О.М. Бекетова,
завідувач кафедри економіки підприємств,
бізнес-адміністрування та регіонального
розвитку.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Карлова Олена Анатоліївна,
Українська інженерно-педагогічна
академія,
професор кафедри менеджменту;

кандидат економічних наук, доцент
Бережна Алла Юріївна
Полтавський національний технічний
університет імені Юрія Кондратюка,
доцент кафедри фінансів та банківської
справи.

Захист відбудеться «11» липня 2019 р. о 9-30 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.089.01 у Харківському національному університеті міського господарства імені О.М. Бекетова за адресою: м. Харків, вул. Маршала Бажанова, 17, зал засідань Вченої ради (конференц-зал №1).

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова за адресою: 61002, м. Харків, вул. Маршала Бажанова, 17 та на сайті <http://radaecon.kname.edu.ua>.

Автореферат розісланий «11» червня 2019 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

М.В. Кадничанський

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Галузь теплоенергетики має вагоме значення в економічному розвитку України, але техніко-технологічний та фінансовий стан її підприємств є проблемним. На підприємствах на даний час накопичилась ціла низка проблем, які потребують негайного розв'язання: значна зношеність основних засобів; недостатність джерел фінансування для повного їх відновлення; наявність дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги; розбіжності в сумах нарахованих та фактично отриманих доходів; неефективний діючий механізм ціноутворення. Діючі сьогодні тарифи та система тарифоутворення побудовані на застарілій «витратній» концепції, яка входить в суперечність з процесом укріплення в ЖКГ ринкових відносин, що підтверджується високим рівнем збитковості в діяльності підприємств, який стійко зберігається протягом значного періоду, а адміністративний механізм підвищення цін не вирішує цю проблему. На зміну йому на теплоенергетичних підприємствах доцільно впровадити сучасний підхід до формування тарифу – стимулююче тарифне регулювання, що ставить завдання щодо розробки сучасної моделі визначення, розрахунку і впровадження тарифів на принципах індивідуальності, включення інноваційної компоненти, врахування в механізмі формування тарифу модернізаційних потреб, рівня заборгованості споживачів за спожите тепло, впливу заходів з енергозбереження.

Ефективність застосування стимулюючого тарифного регулювання з метою узгодження інтересів всіх зацікавлених сторін пов'язана із специфікою діяльності підприємств теплоенергетики та має базуватись на сучасних напрацюваннях закордонного і вітчизняного досвіду. Так, вітчизняна система тепlopостачання України має як відмінності, так і деякі спільні риси із закордонними системами. У більшості держав Європи застосовують двоставкові тарифи, які й на досвіді провідних теплоенергетичних підприємств України показали значні переваги над одноставковими.

Вивченню проблем житлово-комунального господарства присвячено чимало наукових досліджень як іноземних, так і вітчизняних учених-економістів. Слід відзначити роботи: Бабаєва В.М., Бережної А.Ю., Бубенка П.Т., Бражнікової Л.М., Григоровича А.В., Димченко О.В., Ігнатова В.О., Качали Т.М., Карлової О.А., Кришталь Т.М., Момот Т.В., Пісьмаченка Л.М., Таряник О.М., Тищенко О.М. та ін. Проте питанням, пов'язаним з пошуком альтернативних шляхів виведення саме підприємств теплоенергетики з кризового стану, приділено недостатньо уваги.

Також багато робіт присвячено традиційній тарифній політиці, яка не відповідає сучасним задачам розвитку. Варто зазначити, на даний час існує недостатня кількість літературних джерел українського походження як в теоретичному, так і в практичному аспектах. Хоча, як приклад, можна навести праці закордонних науковців, які пропонують внесення змін до методичних основ розрахунку і застосування тарифів теплоенергетики з використанням методу стимулюючих тарифів (Regulatory Asset Base, RAB): Д. Верьярд, М. Б. Єгоров, О. Т. Зотіков, К. О. Кириченко, О. М. Кухман, Д. Маковчик,

А. М. Медвідь, С. І. Павлова, Є. А. Трегубова, С. В. Сасим, І. О. Юхимчук, Д. Хелм та ін.

Отже, проведений в дисертаційній роботі аналіз вітчизняних та іноземних наукових праць, оцінка стану підприємств галузі теплоенергетики свідчить про необхідність вирішення проблемних питань щодо тарифної політики на теплоенергетичних підприємствах. Необхідність вирішення представлених проблем обумовили актуальність, вибір теми, мети і завдань дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота є ініціативною й одночасно складовою частиною науково-дослідних робіт Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова в межах державної бюджетної тематики: «Підприємництво як стратегічний фактор розвитку бізнес-середовища регіону» (номер державної реєстрації № 0116U005497) – етап 1 «Бізнес та державне регулювання як складові стратегії розвитку регіону» (2016 р.), етап 2 «Регіональні особливості розвитку підприємництва: теорія, практика, закордонний досвід» (2017 р.), етап 3 «Трансформація регіонального інноваційного підприємництва як стратегічний фактор економічного зростання» (2018 р.) – автором визначені особливості діяльності теплоенергетичних підприємств та можливості щодо впровадження стимулюючого тарифного регулювання з метою покращення їх фінансового стану та модернізації; у господарській тематиці: «Проведення комплексного аналізу впливу заходів з ресурсозбереження на результати діяльності комунального підприємства «Харківводоканал» (договір підряду за № 23/9-НР/16, 01.09.2016) – автором визначено перспективні оцінки рівня дебіторської та кредиторської заборгованостей за продукцію, товари, роботи, послуги, що дозволило попередити можливий кризовий стан підприємства. Також дослідження пов'язане зі Стратегією сталого розвитку Україна – 2020, схваленою Указом Президента України від 12.01.2015 № 5, Стратегією сталого розвитку Харківської області до 2020 року та виконання Постанови Кабінету Міністрів України № 386 від 06.08.2014 «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 р.».

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є розробка науково-методичних підходів і практичних рекомендацій щодо розробки та впровадження стимулюючого тарифного регулювання для підприємств теплопостачання.

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких завдань:

- обґрунтувати особливості формування тарифної політики у сфері житлово-комунального господарства;
- визначити економічну сутність та зміст стимулюючого тарифного регулювання теплоенергетичних підприємств;
- обґрунтувати доцільність застосування стимулюючих тарифів RAB на теплоенергетичних підприємствах;
- провести фінансово-економічний аналіз діяльності теплоенергетичних підприємств;
- запропонувати методичний підхід щодо стимулюючого тарифного регулювання з використанням методу RAB на теплоенергетичних

підприємствах;

– розробити економіко-математичні моделі щодо перспективного оцінювання дебіторської та кредиторської заборгованостей за продукцію, товари, роботи, послуги на підприємствах теплоенергетики;

– обґрунтувати пропозиції щодо впровадження стимулюючого тарифного регулювання для теплоенергетичних підприємств.

Об'єктом дослідження є процес формування стимулюючого тарифного регулювання для теплоенергетичних підприємств.

Предмет дослідження становить сукупність теоретико-методичних підходів та практичних інструментів щодо обґрунтування впровадження стимулюючого тарифного регулювання для теплоенергетичних підприємств.

Методи дослідження. Теоретичною і методичною основою дисертаційної роботи стали фундаментальні наукові дослідження вітчизняних і зарубіжних фахівців з проблем розвитку та впровадження стимулюючого тарифного регулювання на підприємствах житлово-комунального господарства України.

Для вирішення поставлених завдань у дисертаційній роботі використана система загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, зокрема: *методи теоретичного узагальнення, системного аналізу, наукової класифікації* – для дослідження теоретико-методичних засад застосування стимулюючого тарифного регулювання; *методи порівняльного аналізу, фінансово-економічного та статистичного аналізу* – для дослідження стану та розвитку теплоенергетичних підприємств; *графічно-аналітичний метод* – для наочної ілюстрації за допомогою рисунків і таблиць стану, проблем та шляхів удосконалення тарифної системи України; *економетричне моделювання* – для прогнозування дебіторської та кредиторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги теплоенергетичних підприємств; *сценарний підхід* – для формування пропозицій щодо розробки та впровадження стимулюючого тарифного регулювання.

Інформаційна база наукового дослідження. Інформаційну базу дисертації склали законодавчі й нормативно-правові документи Кабінету Міністрів України, Верховної Ради України, дані Державної служби статистики України, Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, Харківського обласного управління статистики, фінансова й статистична звітність підприємств житлово-комунального господарства, а також науково-методичні публікації, матеріали періодичних видань, електронні ресурси мережі Інтернет.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в розробці теоретико-методичних основ стимулюючого тарифного регулювання теплоенергетичних підприємств, зокрема:

удосконалено:

- методичний підхід до формування тарифу теплоенергетичних підприємств шляхом застосування трендових та адаптивних моделей прогнозування одновимірних часових рядів, в якому, на відміну від існуючих, передбачено використання стимулюючого інструментарію формування тарифів за методом RAB з виконанням розрахунків поточних і прогнозних значень дебіторської та

кредиторської заборгованостей за продукцію, товари, роботи, послуги, що дозволяє покращити фінансовий та попередити кризовий стан підприємств;

– аналітичне забезпечення енергоефективно орієнтованого управління фінансово-економічною стійкістю теплоенергетичних підприємств шляхом удосконалення тарифної системи, яке, на відміну від існуючих, базується на методах порівняння показників дебіторської та кредиторської заборгованостей за продукцію, товари, роботи, послуги і фінансової стійкості та дозволяє визначити рівень невідповідності процесів фінансового регулювання реальному стану підприємства і створює умови для переходу від витратних до стимулюючих методів регулювання діяльності суб'єктів природних монополій та суттєво підвищує їх інвестиційну привабливість;

– організаційно-нормативне забезпечення впровадження стимулюючого тарифного регулювання шляхом удосконалення нормативно-правової бази щодо узгодження переходу на регулювання методом доходності інвестованого капіталу, яке, на відміну від існуючих, дозволить запровадити механізм стимулюючого регулювання як одного з пріоритетних напрямків державного регулювання галузі теплоенергетики;

набули подальшого розвитку:

– змістовні особливості поняття «організаційно-економічна стійкість теплоенергетичних підприємств», що, на відміну від існуючих, базується на впровадженні стимулюючого тарифного регулювання, дає підстави для розгляду комплексної системи характеристик стану підприємства з урахуванням ресурсної, виробничо-технологічної, соціальної, ринкової та фінансової складових, визначених з використанням інструментів оцінювання інформаційного забезпечення для прийняття обґрунтованих управлінських рішень;

– пропозиції щодо розробки рекомендацій для впровадження стимулюючого тарифного регулювання методом RAB в діяльність теплоенергетичних підприємств, що спрямовані на підвищення організаційно-економічної стійкості підприємств і якості управління, які дозволяють попередити кризовий стан теплоенергетичних підприємств.

Практичне значення одержаних результатів. Теоретичні висновки дисертаційної роботи доведені до рівня конкретних положень і рекомендацій, придатних для практичного застосування в напрямку вдосконалення методичних засад та практичних рекомендацій щодо формування та впровадження стимулюючого тарифного регулювання теплоенергетичних підприємств. Запропоновані розробки мають завершений вид, відпрацьовану інформаційну базу та інжиніринговий рівень виконання, що дає можливість адаптувати їх до реальних умов виробництва та управління в різних регіонах, і рекомендувати для впровадження на підприємствах. Результати впровадження методичних рекомендацій з моніторингу та аналізу стану ресурсів і ресурсозбереження підтверджені відповідними довідками: КП «Харківводоканал» – автором запропоновано модель впровадження стимулюючого тарифного регулювання (акт впровадження № 270 від 02.03.2018); Північно-східний науковий центр НАН і МОН України – автором обґрунтовано пропозиції щодо розробки і

впровадження стимулюючого тарифного регулювання для підприємств теплопостачання (акт впровадження № 129 від 01.11.2018); КП «Харківські теплові мережі» – автором визначено та спрогнозовано ризики від накопичення дебіторської та кредиторської заборгованостей (акт впровадження № 426 від 15.05.2018); Департамент бюджету і фінансів Харківської міської ради – автором обґрунтовано підхід до застосування стимулюючого тарифного регулювання теплоенергетичних підприємств методом RAB (акт впровадження № 169 від 21.02.2018).

Особистий внесок здобувача. Усі наукові результати, що викладені в дисертації та виносяться на захист, отримані автором особисто. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації використані лише ті ідеї та положення, які є результатом особистої роботи здобувача, про що вказано в переліку наукових праць, наведеному в авторефераті.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження, висновки та рекомендації доповідались та обговорювались на науково-теоретичних і практичних конференціях, форумах, семінарах, круглих столах у різних містах і упродовж періоду проведення досліджень, зокрема, на: міжнародній науково-практичній конференції «Економіка, фінанси та управління: оцінка та перспективи розвитку» (Полтава, 2017), міжнародній науково-практичній конференції «Підприємництво, бухгалтерський облік та фінанси: національні особливості та світові тенденції» (Київ, 2017), International scientific conference «Anti-crisis management: state, region, enterprise» (Le Mans, 2017), всеукраїнській науково-практичній Інтернет-конференції молодих учених і студентів «Економіко-правові аспекти державно-приватного партнерства в умовах децентралізації економіки України» (Харків, 2017), III міжнародній науково-практичній Інтернет-конференції «Бізнес-адміністрування в умовах турбулентної економіки» (Харків, 2017), International scientific conference «Integrated business structures: models, processes, technologies» (Chisinau, 2016), IV міжнародній науково-практичній конференції «Економічні проблеми та перспективи розвитку житлово-комунального господарства на сучасному етапі» (Харків, 2015).

Публікації. За результатами дисертаційного дослідження опубліковано 13 наукових праць 5 наукових статей загальним обсягом 2,21 друк. арк. (особисто автору належить – 0,83 друк. арк.), з них 4 – у вітчизняних наукових фахових виданнях, які включені до міжнародних наукометричних баз, 1 – у зарубіжному виданні, 7 тез доповідей у матеріалах конференцій. Загальний обсяг становить 2,98 друк. арк., особисто автору належить – 1,28 друк. арк.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел з 179 найменувань на 23 сторінках, 5 додатків на 22 сторінках. Основний зміст роботи викладений на 182 сторінках комп'ютерного тексту, містить 10 рисунків, 43 таблиці.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У *вступі* обґрунтовано актуальність теми дисертаційної роботи, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, відображено наукову новизну та

практичне значення одержаних результатів, подано відомості щодо апробації та публікації результатів дослідження.

У першому розділі *«Теоретико-методичні засади впровадження стимулюючого тарифного регулювання на підприємствах галузі теплоенергетики»* охарактеризовані особливості формування тарифної політики у сфері житлово-комунального господарства, виявлено особливості впровадження стимулюючого тарифного регулювання на підприємствах галузі теплоенергетики, на основі дослідженого досвіду провідних країн світу, систематизовані теоретико-методичні положення щодо впровадження RAB регулювання.

На сьогоднішній день тарифна політика держави перебуває в центрі уваги, адже збільшення тарифів для населення збільшує навантаження на бюджет, призводить до зростання заборгованості споживачів послуг. Держава визначає політику утворення тарифів теплоенергетичних підприємств, але таку ціну послуг важко назвати ринковою, оскільки ринок комунальних послуг монополізований. Проте, постійне підвищення тарифів на житлово-комунальні послуги є однією з найвагоміших загроз кризового фінансового стану підприємств, яка викликана несвоєчасною або повною несплатою населенням за спожиті комунальні послуги, що обумовило необхідність дослідження існуючих методів тарифного регулювання (табл. 1).

Таблиця 1

Порівняльна класифікація методів регулювання тарифної політики

Метод регулювання	Переваги	Недоліки
Витратний метод	Підприємства отримують фінансування з бюджетів	Стимулює підприємства до завищення витрат
Метод RAB	За рахунок вкладення залучених інвестицій у ремонт, реконструкцію та модернізацію обладнання, підприємства переходять на інший технологічний рівень	За рахунок підвищення інвестицій в перші роки діяльності зростає і сам тариф
Метод індексації	При економії витрат порівняльно з базовим рівнем тарифів, зекономлені кошти залишаються у підприємства	В більшості зберігає неефективність витратного методу
Порівняльний метод	Дозволяє швидко порівняти ефективність діяльності певного підприємства з аналогами	Дозволяє обрати найефективніше підприємство з усіх неефективних

Примітка: побудовано автором

Зазначимо, що стимулююче тарифне регулювання на основі RAB-методів передбачає багаторічне планування показників діяльності підприємства (на період 2-5 років); незмінну величину тарифів протягом тривалого періоду з урахуванням індексації; стимулювання підвищення якості послуг та стимулювання інвестицій для підприємств теплоенергетики. Отже, застосування методу RAB є раціональним та доцільним, але сьогодні в Україні відсутні умови для реалізації такого виду стимулюючого тарифного регулювання.

На основі літературних джерел проведено аналіз досвіду країн світу щодо впровадження RAB-тарифів (табл. 2), який показав свою невизначеність та неоднозначність в їх застосуванні.

Таблиця 2

Аналіз міжнародного досвіду впровадження RAB-тарифів

Країна	Позитивний досвід	Негативний досвід
Великобританія	Галузь ЖКГ стала інвестиційно привабливою та прибутковою. Через декілька років значно знизилась тарифи	Зростання тарифів на 10% на початку впровадження RAB. Скорочення працюючих після приватизації та оптимізації підприємств ЖКГ
Німеччина	Можливість приватизації аеропорту Гамбурга, вигідне державно-приватне партнерство	Не визначено
Австралія	Залучення інвестицій і розвиток багатьох галузей ЖКГ	Незадоволення бізнесу деякими ціновими обмеженнями
Країни Латинської Америки	Всеохоплююче впровадження RAB, приватизація і оптимізація багатьох галузей ЖКГ	Стрімке зростання тарифів, перегляд багатьох контрактів з бізнесом
Румунія	Значне залучення інвестицій, найуспішніший досвід серед країн з перехідною економікою	Скорочення кількості працюючих після приватизації

Примітка: побудовано автором

З цією метою у дослідженні запропоновані етапи впровадження стимулюючого тарифного регулювання (рис. 1) для теплоенергетичних підприємств з використанням RAB-тарифів.

У другому розділі *«Функціонування підприємств теплоенергетичної галузі України: фінансово-економічний аналіз їх діяльності»* здійснено дослідження рівня оплати населенням житлово-комунальних послуг, проаналізовані основні фінансові показники провідних теплоенергетичних підприємств України, проведено діагностування стану фінансової стійкості теплоенергетичних підприємств.

Станом на 01.07.2018 за результатами аналізу спостерігається високий рівень сплати населенням житлово-комунальних послуг, який у більшості регіонів України перевищує 100 % значення. Так, найкращий рівень оплати у Рівненській (129,2 %), Хмельницькій (115,6 %), Чернівецькій (114,7 %), Миколаївській (114,2 %), Тернопільській (113,2 %). Проте, у деяких регіонах рівень сплати населенням житлово-комунальних послуг досить низький (Дніпропетровська – 98,9 %, Закарпатська – 94,3 %).

У дослідженні систематизовано та порівняно основні техніко-економічні показники діяльності комунальних підприємств, показники виробничої програми, розраховано динаміку обсягу корисного відпуску теплової енергії споживачам. Аналіз фінансових показників типових теплоенергетичних підприємств України (КП «Харківські теплові мережі»; КП Теплові мережі Харківського району;

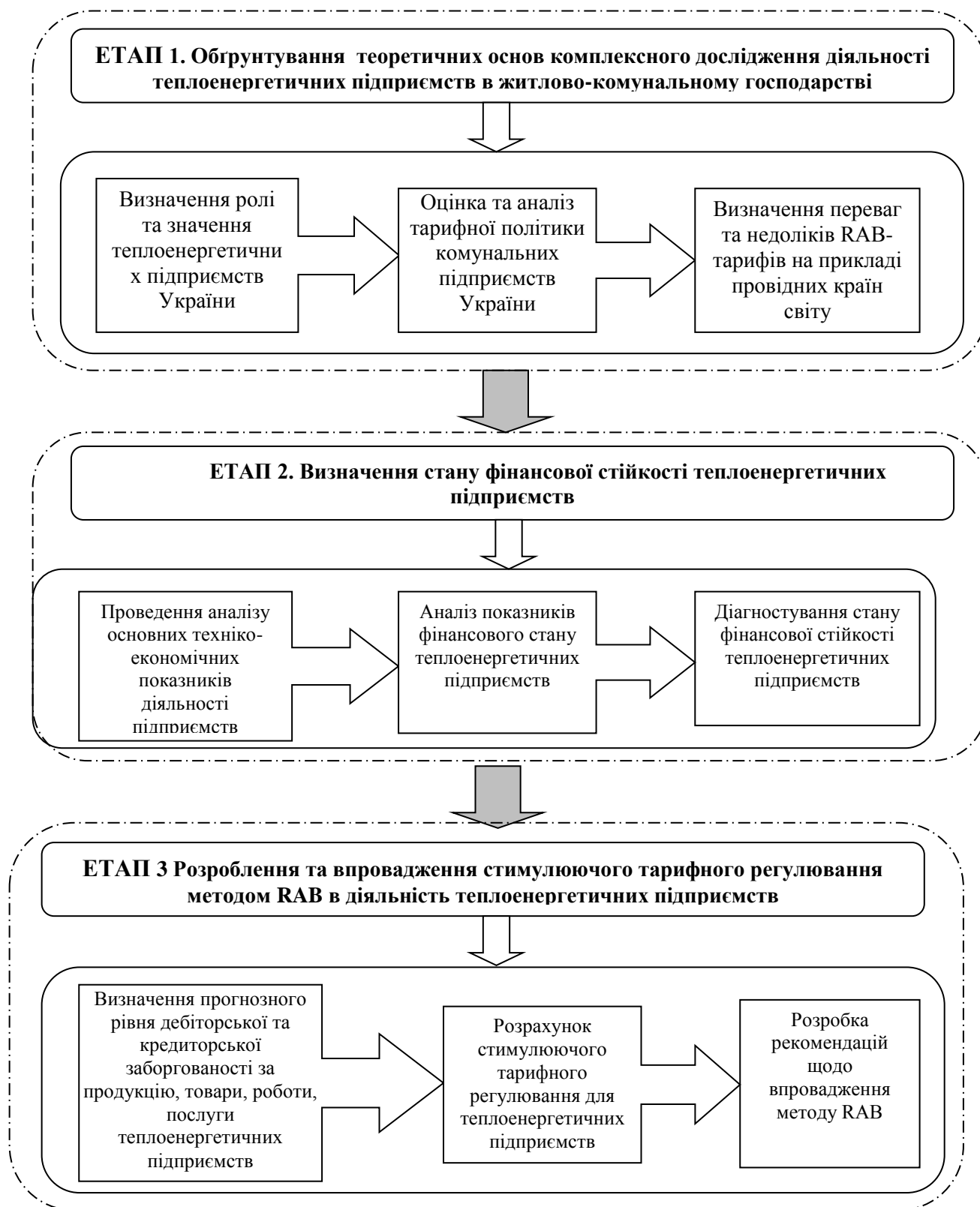

Рис. 1 – Етапи впровадження стимулюючого тарифного регулювання для теплоенергетичних підприємств (побудовано автором)

КП «Нововодолазьке підприємство теплових мереж»; КП «Південно-західні теплові мережі», м. Хмельницький; КП «Теплоенерго», м. Кременчуг; Львівське міське комунальне підприємство «Львівтеплоенерго») свідчить про кризовий стан. Тільки КП «Нововодолазьке підприємство теплових мереж» має позитивний фінансовий результат у розмірі 1,425 млн. грн. (рис. 2).

Рис. 2 – Фінансові показники теплоенергетичних підприємств України за 2017 р., тис. грн. (побудовано автором)

Результати аналізу фінансової стійкості досліджуваних теплоенергетичних підприємств за групою обраних коефіцієнтів (табл. 3) свідчать про необхідність запровадження методів, які дозволяють діагностувати чинники, що впливають на загрозу кризи, а також для перспективної оцінки майбутніх їх значень при оцінці фінансового стану підприємств у наступних періодах.

У третьому розділі *«Підходи до застосування стимулюючого тарифного регулювання методом RAB для теплоенергетичних підприємств»* здійснено перспективну оцінку рівня дебіторської та кредиторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги теплоенергетичних підприємств України, обґрунтоване стимулююче тарифне регулювання та надано пропозиції щодо його впровадження у діяльність підприємств галузі теплоенергетики.

Найбільшою загрозою фінансової кризи на підприємствах теплоенергетики є постійне зростання дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги, яка призводить до зростання та накопичення відповідної кредиторської заборгованості. Для перспективної оцінки показників фінансової діяльності запропоновано використання трендових та адаптивних моделей прогнозування одновимірних часових рядів.

Результати розрахунку похибки перспективних оцінок з використанням трендових моделей, а саме: лінійний тренд, експонентний, поліноміальний, логарифмічний і степеневий, наведені у табл. 4. Проведений аналіз показав доцільність використання адаптивних моделей визначення перспективної оцінки дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги на прикладі теплоенергетичних підприємств м. Харкова та Харківської області (КП «Харківські теплові мережі», КП «Нововодолазьке підприємство теплових мереж», КП теплових мереж Харківського району). Так, адекватне визначення перспективної оцінки доцільне лише за лінійним трендом, де значення похибки складає 9,50 % 9,22 % та 8,62%.

Таблиця 3

Аналіз фінансової стійкості досліджуваних теплоенергетичних підприємств м. Харкова та Харківської області

Період	Показники руху, технічного стану основних засобів			Показники ділової активності			Показники фінансової стійкості		Показники ліквідності			Показники рентабельності	
	Коефіцієнт придатності	Фондо-віддача	Частка коштів у виробничій сфері	Оборотність активів, коефіцієнт трансформації	Оборотність ДЗ*	Оборотність КЗ**	Коефіцієнт фінансової незалежності	Коефіцієнт концентр. позикового капіталу	Коефіцієнт швидкої ліквідності	Коефіцієнт загальної ліквідності	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Рентабельність капіталу	Рентабельність продукції
2016 рік													
КП«ХТМ»	0,4011	2,657	0,3361	0,9014	174,2	142,4	0,0986	1,1020	0,5141	0,6912	0,0214	-12,87	-16,32
КП ТМ Хар.р-ну	0,4564	1,265	0,3254	0,7868	124,8	75,84	0,0478	1,1221	Не має коротк. зобов'яз	0,7002	0,0059	-14,78	-11,35
КП «НПТМ»	0,3456	2,124	0,2541	0,1478	29,5	14,58	0,0345	0,9854		0,8912	0,1123	-7,25	-4,78
2017 рік													
КП«ХТМ»	0,4121	1,114	0,4142	1,1254	149,8	75,9	0,0977	0,6847	0,4672	0,6915	0,0357	-9,85	-8,75
КП ТМ Хар.р-ну	0,4312	2,741	0,3879	0,8601	95,3	102,3	0,3011	1,3012	Не має коротк. зобов'яз	0,7010	0,0061	-7,82	-2,04
КП «НПТМ»	0,4414	3,744	0,2974	1,1418	9,36	9,77	0,3901	0,6211		0,9601	0,1214	29,71	15,11

* - дебіторська заборгованість; ** - кредиторська заборгованість

Примітка: побудовано автором

Таблиця 4

Результати розрахунку критерію вибору моделі перспективної оцінки дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги досліджених підприємств галузі теплоенергетики

Модель тренда	КП «ХТМ»	КП «НПТМ»	КП ТМ Харківського району
Лінійний, %	9,50	9,22	8,62
Експоненціальний, %	12,54	19,83	14,36
Поліноміальний, %	39,70	35,76	33,66
Логарифмічний, %	15,29	16,45	16,19
Степеновий, %	32,15	42,80	37,89

Примітка: побудовано автором

Аналогічні розрахунки похибки виконані й для визначення перспективної оцінки кредиторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги за трендовими моделями (табл. 5), де спостерігається аналогічна ситуація - адекватний результат визначення перспективної оцінки отримали лише при прогнозуванні лінійним трендом (похибка складає менше 10%).

Таблиця 5

Результати розрахунку критерію вибору моделі перспективної оцінки кредиторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги досліджених підприємств галузі теплоенергетики

Модель тренда	КП «ХТМ»	КП «НПТМ»	КП ТМ Харківського району
Лінійний, %	7,44	6,23	9,63
Експоненціальний, %	17,55	18,88	17,39
Поліноміальний, %	44,30	33,65	31,61
Логарифмічний, %	18,23	19,25	22,12
Степеновий, %	34,15	32,80	37,89

Примітка: побудовано автором

Таким чином, отримані результати свідчать про доцільність застосування моделей лінійного тренду для перспективної оцінки дебіторської та кредиторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги досліджуваних підприємств.

Порівняння моделей перспективної оцінки дозволило обрати адаптивні моделі, що мають найменший відсоток похибки (< 10%) для дебіторської та кредиторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги на прикладі КП «Харківські теплові мережі» (табл. 6).

Вибір моделей перспективної оцінки дебіторської та кредиторської заборгованості (станом на I квартал 2019 р.)

Показник	Модель	Похибка (м.а.р.е.)	Перспективна оцінка, тис. грн.
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	Лінійний тренд	0,800 %	12739,45
Кредиторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	Затухаючий тренд	5,34 %	16344,00

Примітка: побудовано автором

Отже, за результатами розрахунків поточних та перспективних значень дебіторської та кредиторської заборгованостей за продукцію, товари, роботи, послуги обрані лінійний та затухаючий тренди, а їх графічна інтерпретація представлена на рис. 3.

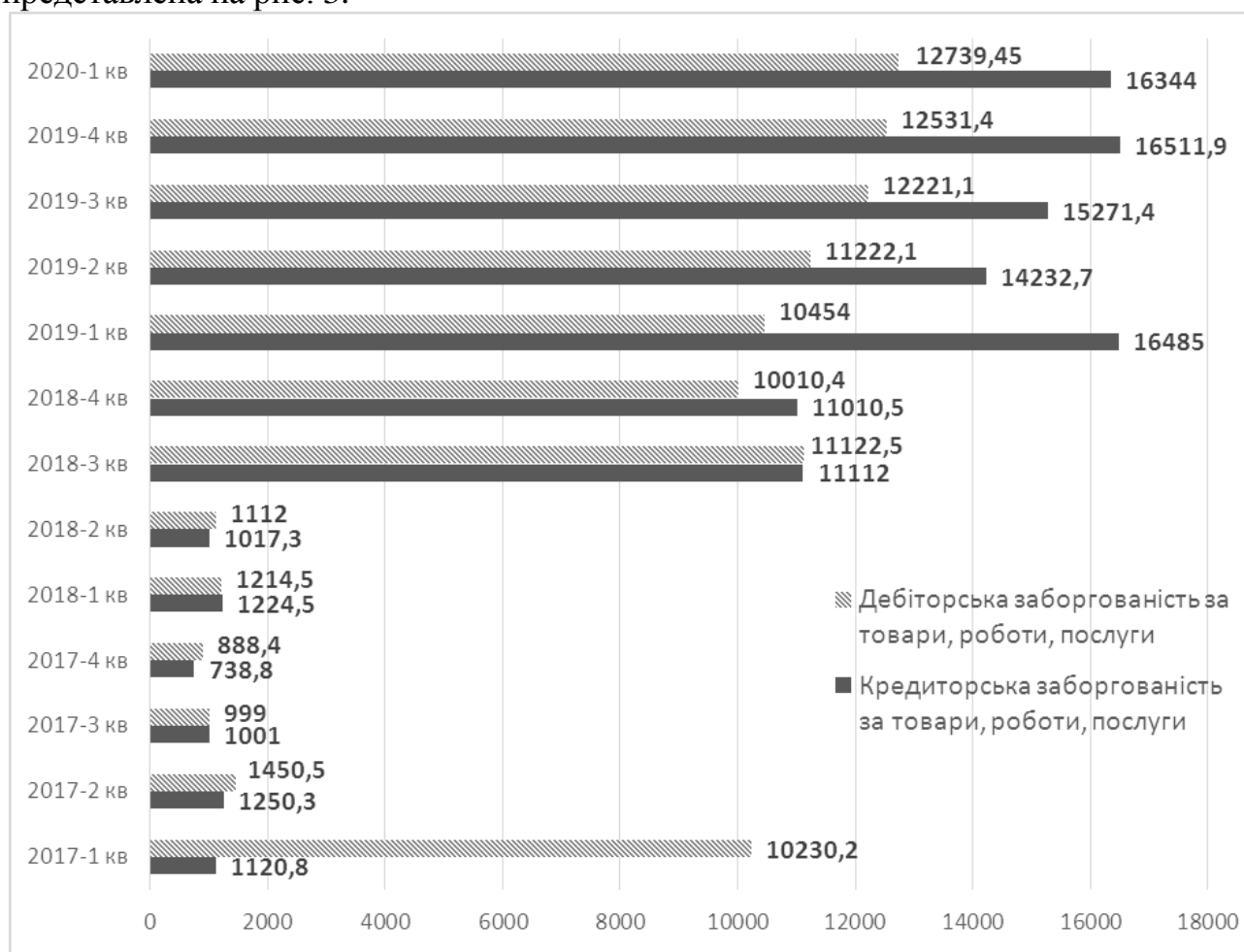

Рис. 3 – Поточні та перспективні значення дебіторської та кредиторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги (на прикладі КП «Харківські теплові мережі»), тис. грн. (побудовано автором)

Апробацію запропонованого підходу здійснено для досліджуваного теплоенергетичного підприємства шляхом обрання адаптивних моделей перспективної оцінки, які показали адекватні результати і можливість їх подальшого використання. З рис. 3 видно, що з кожним наступним кварталом

дебіторська та кредиторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги постійно зростають. Отже, у I кварталі 2020 року дебіторська заборгованість складе – 12,7 млн. грн., а кредиторська – 16,3 млн. грн., що обумовлює необхідність негайного впровадження заходів з підвищення фінансової стійкості та виходу із кризового стану підприємств.

Зазначимо, що таким дієвим інструментом є тариф, який враховує інтереси споживачів та виробників теплової енергії і послуги щодо її передачі для відшкодування всіх витрат поряд із можливістю отримувати нормований прибуток.

Одним із методів удосконалення процесу тарифоутворення на підприємствах теплопостачання є метод доходності інвестованого капіталу (метод RAB), що є дієвим інструментом підвищення необхідної валової виручки (НВВ). Так, в основі тарифного регулювання діяльності за методом RAB закладено принцип забезпечення НВВ, а тариф залежить від загальної потужності і кількості споживачів у пікові години. В підсумку, виручка теплоенергетичних компаній буде стабільна протягом року і не буде коливатись, наприклад через перепад в споживанні теплової енергії.

Зазначимо, що строк повернення всієї суми вкладених коштів складає 20 років, а отже виникає потреба у розрахунку повернення інвестованого капіталу (ПК_i), який пропонується розглядати з двох частин:

1) величини повернення капіталу, інвестованого до переходу до регулювання тарифів методом доходності інвестованого капіталу, який здійснюється щомісяця з моменту переходу до регулювання тарифів до повної виплати цього капіталу (ВК_i);

2) величини повернення інвестицій, які здійснюються після переходу до регулювання тарифів методом доходності інвестованого капіталу, в році і (ВІ_i)

і розраховувати за наступними формулами:

$$ПК_i = ВК + ВІ_i ; \quad (1)$$

$$ВІ_i = \left| \frac{РІК_i - \frac{РІК}{1 - ІЗА}}{СПК} \right| \quad (2)$$

$$ІЗА = 1 - \frac{РІК}{ПІК} ; \quad (3)$$

де РІК_i - розмір інвестованого капіталу, встановленого при переході до регулювання тарифів з застосуванням методу доходності інвестованого капіталу, млн.грн.;

ІЗА – індекс зносу активів при переході до регулювання тарифів методом доходності інвестованого капіталу;

СПК – строк повернення капіталу, років;

ПК_i – повна величина інвестованого капіталу на початок року і.

$$ВК = \frac{РІК}{СПК * (1 - ІЗА)} \quad (4)$$

Величину чистого оборотного капіталу (ЧОК), диференційованого на кожен довгостроковий період регулювання, пропонується розраховувати за формулою.

$$ЧОК_i = (КА_{i0-1} - КП_{i0-1}) * ІСЦ_{i0-1}, \quad (5)$$

де $КА_{i0-1}$ – сумарна величина короткострокових (поточних) активів у відповідності з даними бухгалтерської звітності на початок року, який передував довгостроковому періоду регулювання в році i_0 ;

$КП_{i0-1}$ – сумарна величина короткострокових пасивів у відповідності з даними бухгалтерської звітності на початок року, який передував довгостроковому періоду регулювання в році i_0 ;

$ІСЦ_{i0-1}$ – значення індексу споживчих цін на рік i_{0-1} .

Відповідні розрахунки представлені в табл. 7-8.

Таблиця 7

Розрахунок чистого оборотного капіталу

Пок-к	Од. Вим.	Роки																			
		2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
ЧОК	Млн..грн.	111,2	139,2	161,4	176,6	190,2	201,2	212,5	222,9	233,3	243,4	253,4	262,5	270,9	279,3	287,7	296,0	304,3	312,5	321,0	329,0
КА-КП	Млн..грн.	91,5	91,5	91,5	149,8	149,8	149,8	149,8	149,8	206,9	206,9	206,9	206,9	206,9	251,5	251,5	251,5	251,5	251,5	290,2	290,2
ІСЦ	%	112,8	125,2	115,9	109,4	107,7	105,8	105,6	104,9	104,7	104,3	104,1	103,6	103,2	103,1	103,0	102,9	102,8	102,7	102,7	102,5

Примітка: побудовано автором

Отже, прогнозна величина чистого оборотного капіталу в 2035 році диференційованого на кожен довгостроковий період регулювання складатиме 329,0 млн.грн., а прогнозоване значення індексу споживчих цін на цей же рік складе 102,5%, що на 10,3% менше за рівень 2016 року.

Необхідна валова виручка ($НВВ_i^0$), яка розраховується при встановленні довгострокових тарифів, розраховується за формулою:

$$НВВ_i^0 = V_i + ПК_i + ДК_i + Ек_i, \quad (6)$$

де V_i - витрати пов'язані з наданням послуг з передачі теплової енергії;

$ПК_i$ - Повернення інвестованого капіталу;

$ДК_i$ - дохід на інвестований капітал;

$Ек_i$ - економія витрат.

Таблиця 8

Розрахунок тарифу з використанням методом RAB для підприємств теплоенергетики

Рік	Необхідна валова виручка										Реалізація послуг з теплопостачання	Середньо-відпускний тариф	Темпи приросту (ланц.)	
	Витрати						Повернення капіталу	Дохід на капітал	Економія витрат	Необхідна валова виручка				
	Непідконтрольні витрати (НВ)				Підконтрольні (операційні) витрати	Всього витрат								
	Амортизація	Покупні ресурси	Інші	Всього										
2016	29,55	177,17	127,1	333,8	530	863,83	29,56	33,77665		927,1667	5200	642.,09		
2017	62,1	221,83	159,1	443	663,6	1106,62	59,11	113,9106		1279,641	5200	1224,82	90,76	
2018	94,65	257,1	184,4	536,1	769,1	1305,24	44,33	145,0094		1494,579	5200	1739,65	42,03	
2019	127,2	281,27	201,7	610,2	841,4	1451,59	74,39	173,2671		1699,247	5200	1977,80	13,69	
2020	План	159,75	302,93	217,3	679,9	906,2	1586,12	74,39	199,3041		1859,814	5200	2164,50	9,44
	Очік.	159,75	302,92	217,3	679,9	893,4	1573,37	74,39	223,0067		1847,064	5200	2159,27	
2021	План	192,3	320,5	229,9	742,7	958,7	1701,4	74,39	217,1646		1998,797	5200	2336,55	8,21
	Очік.	192,3	320,49	229,9	742,7	949,2	1691,84	74,39	211,224		1989,237	5200	2318,08	
2022	План	192,3	338,44	242,7	773,5	1012	1785,88	103,45	205,2909		2077,435	5200	2420,77	4,43
	Очік.	192,3	338,44	242,7	773,5	1006	1779,51	103,45	199,307		2071,065	5200	2398,84	
2023	План	192,3	355,03	254,6	802	1062	1863,95	103,45	193,3168		2149,564	5200	2489,76	3,79
	Очік.	192,3	355,03	254,6	802	1059	1860,76	103,45	187,2278	42,33	2146,374	5200	2475,28	
2024	192,3	371,71	266,6	830,6	1112	1942,61	103,45	181,056		2293,681	5200	2645,08	6,86	
2025	192,3	370,29	265,5	828,2	1160	1987,97	133	174,8834		2333,057	5200	2690,31	1,71	
2026	192,3	386,95	277,5	856,8	1207	2064,1	138,17	175,49061		2403,197	5200	2771,29	3,01	
2027	192,3	383,62	275,1	851,1	1251	2101,85	143,61	175,7026		2434,858	5200	2807,59	1,31	
2028	192,3	399,34	286,4	878	1291	2168,85	149,31	175,476	50,64	2495,686	5200	2877,50	2,49	
2029	192,3	395,52	283,7	871,5	1331	2202,31	155,3	174,7685		2560,833	5200	2952,60	2,61	
2030	198,82	411,32	295	905,1	1371	2275,88	190,17	173,5701		2640,181	5200	3043,84	3,09	
2031	206,77	406,99	291,9	905,7	1411	2316,15	196,77	171,7595		2686,103	5200	3096,50	1,73	
2032	215,08	422,83	303,3	941,2	1450	2391,17	29,56	33,77665		2766,596	5200	3189,08	2,99	
2033	223,79	417,97	299,8	941,5	1489	2430,69	59,11	113,9106	57,52	2811,399	5200	3240,43	1,61	
2034	232,92	434,25	311,5	978,6	1529	2507,97	44,33	145,0094		2929,23	5200	3376,20	4,19	
2035	242,49	428,42	307,3	978,2	1568	2545,77	74,39	173,2671		2971,82	5200	3425,16	1,45	

Примітка: побудовано автором

$$НВВ_{2016}^0 = 863,83 + 29,56 + 33,78 = 927,17 \text{ млн.грн.}$$

При цьому робимо припущення, що обсяг реалізації послуг з постачання теплової енергії протягом всього періоду зберігається постійним на рівні 5200 тис.м³.

Таким чином, результати розрахунку тарифу за методом RAB показали, що перспективна оцінка середньо-відпускного тарифу у 2035 році становитиме лише 3425,16 грн./Гкал при загальних витратах 2545,77 млн. грн. (рис. 4).

Тариф, розрахований за діючою методикою (затвердженою постановою НКРЕКП «Порядок формування тарифів на теплову енергію, її виробництво, транспортування та постачання, послуги з централізованого опалення і постачання гарячої води» від 24.03.2016 № 377), характеризується певними коливаннями. Так, в період з 2016 по 2018 рр. спостерігається зростання тарифу на 270,94 %, а у 2019 р. хоча тариф і не зменшується, однак темп приросту має тенденцію до зниження (- 28,74 %). В період з 2019 до 2035 рр. – спостерігається зростання тарифу, одним з чинників якого є інфляція.

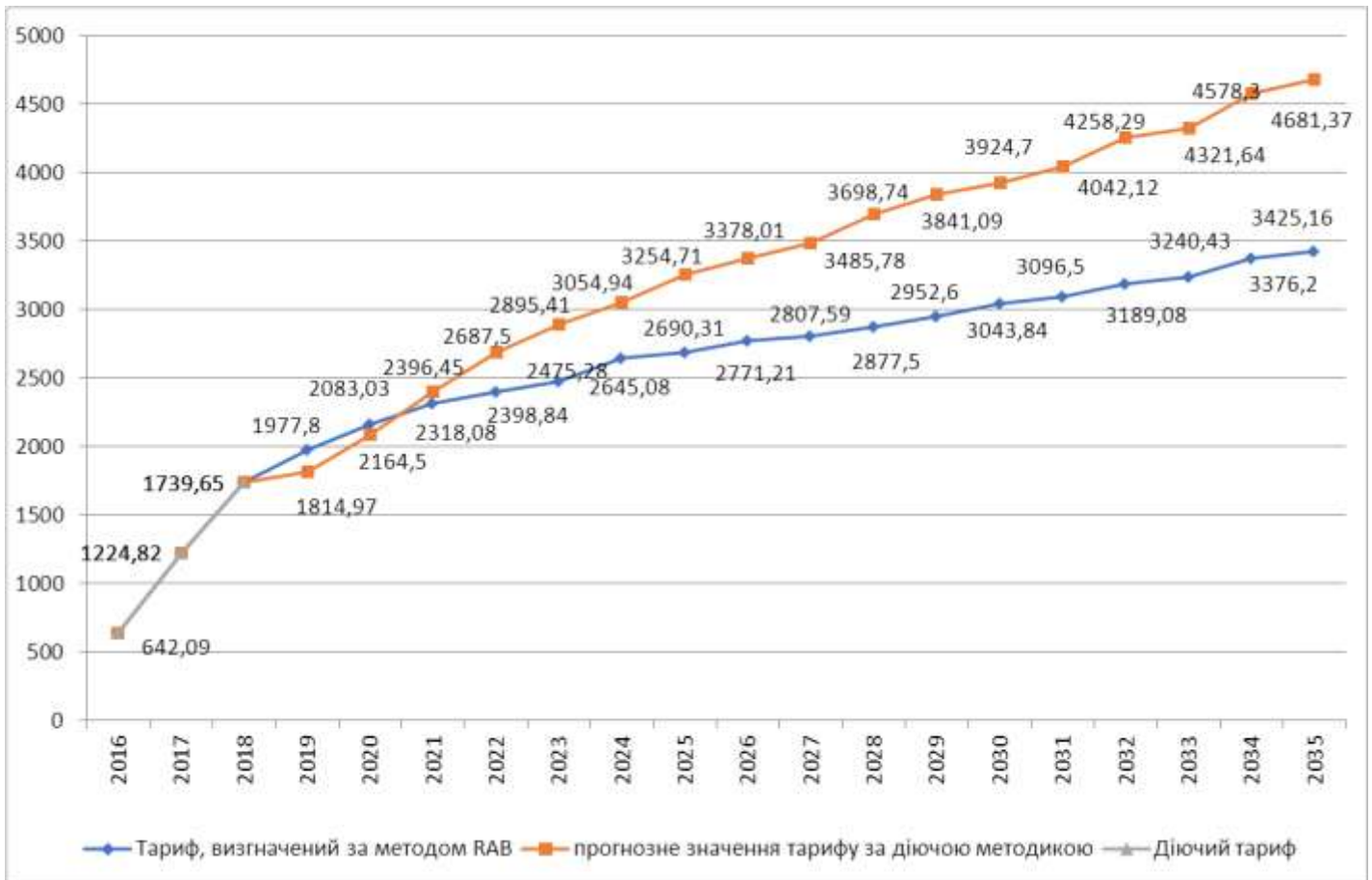

Рис. 4 – Перспективна оцінка тарифів, визначених за діючою методикою та за методом RAB (побудовано автором)

Таким чином, протягом всього дослідженого періоду темпи росту тарифів за методом RAB є нижчими за темпи росту тарифів, розрахованих за діючою методикою. В період з 2020 року спостерігаємо наближення тарифів, що є

наслідком недосконалості обраного методу перспективних оцінок для визначення тарифу, розрахованого за діючими нормативними документами.

Отже, за результатами розрахунку перспективних оцінок дебіторської та кредиторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги запропонований методичний підхід дозволяє у перспективі знизити тарифи, визначені за методом RAB, по відношенню до рівня тарифів, розрахованих у відповідності із діючою методикою, а різниця у тарифах може скласти до 36,68%, що дозволить покращити фінансовий стан та беззбиткову діяльність теплоенергетичних підприємств.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі вирішено актуальне науково-практичне завдання щодо забезпечення енергоефективного управління стимулюючим тарифним регулюванням теплоенергетичних підприємств.

1. Досліджено особливості чинної системи тарифоутворення для теплопостачальних підприємств, визначено основні види та класифікацію тарифів комунальних підприємств України, обґрунтовано необхідність удосконалення сучасної тарифної політики, що дозволить створити нові умови для переходу від витратних методів до стимулюючих методів регулювання суб'єктів природних монополій, в тому числі підприємств теплопостачання, і підвищить їх інвестиційну привабливість. Доведено, що сучасна система затвердження тарифів на послуги теплопостачання не відповідає вимогам трансформаційних змін у галузі і стримує її подальший розвиток. При встановленні економічно обґрунтованих тарифів виникають дві проблеми: перша пов'язана з потребою у збалансуванні економічних та фінансових інтересів підприємств природних локальних монополій із соціальними цілями, а друга – зі збалансуванням якості обслуговування і можливого підвищення витрат.

2. Обґрунтовано необхідність впровадження стимулюючого регулювання як важливого чинника підвищення інвестиційної привабливості та ефективності діяльності суб'єктів природних монополій. Визначено, що сучасна система тарифного регулювання у сфері теплопостачання (метод «витрати+») не дає стимулів для підприємств, оскільки орієнтована на інвестиції за рахунок власних фінансових ресурсів, не забезпечує повного покриття економічних витрат, пов'язаних із здійсненням регульованої діяльності, а тому є неефективною. Отже, створення підґрунтя для переходу до механізму стимулюючого регулювання тарифоутворення забезпечить умови щодо залучення інвестицій з метою переоснащення теплоенергетичних підприємств та стимули для підвищення ефективності їх діяльності та якості послуг, що надаються. Доведено, що одним із методів удосконалення процесу тарифоутворення на підприємствах теплопостачання є метод доходності інвестованого капіталу (метод RAB).

3. Доведено, що запровадження тарифів за методом RAB на теплоенергетичних підприємствах вигідно як споживачам, так й виробникам-підприємствам галузі теплоенергетики, оскільки споживачі зацікавлені у

підвищенні надійності електропостачання і поступовому зниженні цін, а виробникам це дозволить залучати інвестиційні ресурси з метою реконструкції і модернізації енергетичних об'єктів. Одним з недоліків введення RAB-регулювання є те, що тарифи не почнуть одразу знижуватися. Також необхідним заходом є вдосконалення законодавчої бази щодо тарифоутворення в сфері теплопостачання шляхом розробки таких нормативних документів, як «Порядок узгодження переходу на регулювання методом доходності інвестованого капіталу»; «Методичні вказівки з регулювання щодо застосування методу RAB», «Правила визначення вартості активів і розміру інвестованого капіталу та ведення їх обліку», «Правила розрахунку норми доходності інвестованого капіталу» та ін.

4. За результатами проведення комплексного дослідження діяльності теплоенергетичних підприємств встановлено, що галузь теплоенергетики, як одна з найбільших підгалузей житлово-комунального господарства, першочергово потребує реальних та дієвих управлінських рішень, направлених на попередження кризового стану теплоенергетичних підприємств та ЖКГ в цілому. Головним чинником низької фінансової стійкості є несаможиттєвість і залежність теплоенергетичних підприємств від державних дотацій, велика дебіторська та кредиторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги, значна зношеність основних засобів, плінністю кадрів та збитковість.

5. Запропоновано методичний підхід до енергоефективно орієнтованого управління організаційно-економічною стійкістю теплоенергетичних підприємств, який включає в себе такі етапи, як обґрунтування теоретичних основ комплексного дослідження діяльності теплоенергетичних підприємств в житлово-комунальному господарстві; визначення стану фінансової стійкості на прикладі теплоенергетичних підприємств України; розробку та впровадження стимулюючого тарифного регулювання методом RAB в діяльність теплоенергетичних підприємств, що дозволить залучити додаткові обсяги інвестицій та покращити фінансовий стан теплоенергетичних підприємств..

6. Побудовані економіко-математичні моделі перспективної оцінки одновимірних часових рядів дозволили оцінити обсяги дебіторської та кредиторської заборгованостей за продукцію, товари, роботи, послуги для досліджених теплоенергетичних підприємств строком до I кварталу 2020 року. Аналіз статистичних критеріїв засвідчив адекватність і доцільність практичного використання запропонованих моделей.

7. Показано, що починаючи з 2020 р. спостерігається зниження тарифів на послуги теплопостачання, що підтверджує ефективність застосування методу RAB. Так, через 20 років зниження тарифів, визначених за методом доходності інвестованого капіталу, по відношенню до рівня тарифів, розрахованих у відповідності з діючою методикою тарифоутворення може скласти 36,68%. Проведені розрахунки довели, що для підприємств теплопостачання перехід на визначення тарифу методом RAB є найбільш ефективним варіантом стимулюючого тарифного регулювання, який сприяє залученню інвестиційних ресурсів у теплоенергетичну галузь і гарантує всім зацікавленим сторонам (інвесторам, кредиторам та ін.) повернення та доходність вкладених фінансових

ресурсів. При цьому у теплоенергетичних підприємств з'являються стимули щодо зниження витрат шляхом оптимізації діяльності та залучення інноваційних енергозберігаючих технологій.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації

1. Димченко О. В., Рудаченко О. О., Мозговий Є. В. Роль підприємств теплоенергетики в комплексі житлово-комунального господарства України // *Вісн. Хмельниц. нац. ун-ту*. 2016. Вип. 5, т. 1. 2016. С. 50–55. (*Особистий внесок здобувача – огляд та аналіз галузі для попередження кризових ситуацій підприємств теплоенергетики*).
2. Мозговий Є. В. Формування тарифної політики в житлово-комунальному господарстві України // *Бізнес Інформ*. 2016. Вип. 11. С. 287–291.
3. Мозговий Є. В. Техніко-економічний аналіз діяльності підприємств тепlopостачання в Харківській області // *Екон. вісн. Запоріз. держ. інженер. акад.* 2016. Вип. 6, ч. 1. С. 107–111.
4. Димченко О. В., Рудаченко О. О., Мозговий Є. В. Моделювання дебіторської заборгованості підприємств тепlopостачання // *Наук. вісн. Ужгород. нац. ун-ту*. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. Ужгород, 2017. Вип. 12, ч. 2. С. 28–33. (*Особистий внесок здобувача – з використанням сучасних моделей прогнозування змодельовано дебіторську заборгованість теплоенергетичних підприємств у перспективі*).

Праці у наукових періодичних виданнях інших держав або у виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз

5. Dymchenko O., Sviridova I., Mozgovyi I. Stimulating tariff regulation as an effective mechanism of utilities enterprise's modernization // *Save Aziendale Online : Business and Management Science International Quarterly Review*. Pavia, 2016. Vol. 7.2 (Settembre). P. 113–117. (*Особистий внесок здобувача – побудова методичного підходу щодо впровадження стимулюючого тарифоутворення на підприємствах ЖКГ України*).

Опубліковані праці апробаційного характеру

6. Мозговий Є. В. Доцільність впровадження RAB-тарифів на підприємствах ЖКГ // *Integrated business structures: models, processes, technologies / Moldova State University, Faculty of Economics Sciences*,. November 25th 2016. Chisinau (Republic of Moldova), 2016. P. 104–106.
7. Мозговий Є. В. Дослідження фінансового стану підприємств тепlopостачання Харківської області // *Бізнес-адміністрування в умовах турбулентної економіки : матеріали III Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф.*, 1–28 лют. 2016 р. / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків, 2017. С. 153–155.
8. Мозговий Є. В. Прогнозування рівня кредиторської заборгованості підприємств теплоенергетики // *Економічні проблеми та перспективи розвитку житлово-комунального господарства на сучасному етапі : матеріали V Міжнар.*

наук.-практ. конф., м. Харків, 24–26 трав. 2017 р. / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків, 2017. С. 44–45.

9. Мозговий Є. В., Рудаченко О. О., Ніколайчук І. Економічна сутність організації ресурсозбереження на комунальних підприємствах // Економіка, фінанси та управління: оцінка та перспективи розвитку : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Полтава, 8 верес. 2017 р. / Центр фінанс.-екон. наук. досліджень. Полтава, 2017. Ч. 1. С. 42–44. *(Особистий внесок здобувача – досліджено переваги впровадження інноваційних підходів управління на підприємствах ЖКГ)*.

10. Мозговий Є. В., Рудаченко О. О., Щигорева Є. Дослідження фінансово-господарської діяльності теплоенергетичного підприємства м. Харкова // Підприємництво, бухгалтерський облік та фінанси: національні особливості та світові тенденції : матеріали всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 15–16 верес. 2017 р. / Київ. екон. наук. центр. Київ, 2017. С. 42–45. *(Особистий внесок здобувача – прогнозування фінансового стану підприємства теплоенергетики)*.

11. Мозговий Є. В., Рудаченко О. О. Визначення прогнозного значення дебіторської заборгованості теплоенергетичних підприємств м. Харкова та Харківської області // Сучасні проблеми моделювання соціально-економічних систем : матеріали ІХ Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф., 7–8 квіт. 2017 р. Харків, 2017. С. 31–32. <http://mpsesm.org/index.php/mpsesm/mpsesm9/paper/viewFile/510/429>. *(Особистий внесок здобувача – моделювання значення дебіторської заборгованості за допомогою прогностичних моделей)*.

12. Мозговий Є. В., Димченко О. В., Рудаченко О. О. Впровадження стимулюючого тарифного регулювання на теплоенергетичних підприємствах // International scientific conference anti-crisis management : state, region, enterprise: Conference Proceedings, Part II, November, 17th, 2017, Le Mans, France: Baltija Publishing. P. 46-49.

13. Мозговий Є. В., Рудаченко О. О. Важливість галузі тепlopостачання в соціально-економічному житті населення // Proceedings of XXIII International scientific conference “Practical Applications Research Findings in Eastern Europe”, Morrisville, Lulu Press, 2018. P. 47-50.

АНОТАЦІЯ

Мозговий Є.В. Теоретико-методичні основи стимулюючого тарифного регулювання теплоенергетичних підприємств. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова, Харків, 2019.

Досліджено особливості чинної системи тарифоутворення для тепlopостачальних підприємств, визначено основні види та класифікацію тарифів комунальних підприємств України, обґрунтовано необхідність удосконалення сучасної тарифної політики, що дозволить створити нові умови для переходу від витратних методів до стимулюючих методів регулювання суб'єктів природних монополій, в тому числі підприємств тепlopостачання, і

підвищить їх інвестиційну привабливість. Доведено, що сучасна система затвердження тарифів на послуги теплопостачання не відповідає вимогам трансформаційних змін у галузі і стримує її подальший розвиток. Обґрунтовано необхідність впровадження стимулюючого регулювання як важливого чинника підвищення інвестиційної привабливості та ефективності діяльності суб'єктів природних монополій. Доведено, що одним із методів удосконалення процесу тарифоутворення на підприємствах теплопостачання є метод доходності інвестованого капіталу (метод RAB), який вигідний як споживачам, так й виробникам-підприємствам галузі теплоенергетики, оскільки споживачі зацікавлені у підвищенні надійності електропостачання і поступовому зниженні цін, а виробникам це дозволить залучати інвестиційні ресурси з метою реконструкції і модернізації енергетичних об'єктів. Запропоновано методичний підхід до енергоефективно орієнтованого управління організаційно-економічною стійкістю теплоенергетичних підприємств, який включає в себе такі етапи, як обґрунтування теоретичних основ комплексного дослідження діяльності теплоенергетичних підприємств в житлово-комунальному господарстві; визначення стану фінансової стійкості на прикладі теплоенергетичних підприємств України; розробку та впровадження стимулюючого тарифного регулювання методом RAB в діяльність теплоенергетичних підприємств.

Ключові слова: теплопостачання, житлово-комунальне господарство, тарифоутворення, стимулюючий тариф, прогнозування.

SUMMARY

Mozgovyi E. Theoretical and Methodical bases of Stimulating Tariff Regulation of Heat Energy Enterprises. – Manuscript.

Thesis for the scientific degree of a candidate of science in Economics in specialty 08.00.04 – economics and enterprise management (by economic activities). – O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv. – Kharkiv, 2019.

The features of the current system of tariff formation for heat supply enterprises are investigated, the main types and classification of tariffs of communal enterprises of Ukraine are determined, the necessity of improving modern tariff policy, which will create new conditions for transition from cost methods to stimulating methods of regulation of subjects of natural monopolies, including enterprises heat supply, and will increase their investment attractiveness. It is proved that the modern system of approval of tariffs for heat supply services does not meet the requirements of transformational changes in the industry and constrains its further development.

The necessity of introduction of stimulating regulation as the important factor of increase of investment attractiveness and efficiency of activity of subjects of natural monopolies is substantiated. It is determined that the modern system of tariff regulation in the field of heat supply (“cost +” method) does not provide incentives for enterprises, since the investment oriented at the expense of its own financial resources does not provide full coverage of the economic costs associated with the implementation of regulated activities, and therefore is ineffective.

It has been proved that one of the methods for improving the tariff formation process at heat supply enterprises is the method of return on invested capital (RAB method), which is beneficial both for consumers and producers-companies in the heat energy industry, as consumers are interested in increasing the reliability of electricity supply and the gradual reduction of prices, and for producers it will allow to attract investment resources for the purpose of reconstruction and modernization of energy facilities.

The methodical approach to energy-efficient management of organizational and economic stability of thermal power enterprises is proposed, which includes such stages as theoretical bases of complex research of heat energy enterprises of Ukraine in housing and communal services; definition of the state of financial stability on the example of thermal power enterprises of Ukraine; development and introduction of stimulating tariff regulation by the RAB method in the activity of thermal power enterprises.

Key words: heat supply, housing and communal services, tariff formation, incentive tariff, modeling.

Підп. по друку 10.06.19 Формат 60×84 1/16
Друк на різнографі. Ум. друк. арк. 0,9
Зам. № 10106. Тираж 100 пр.

Видавець і виготовлювач:
Харківський національний університет міського господарства
імені О.М. Бекетова,
вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002
Електронна адреса: rectorat@kname.edu.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК № 5328 від 11.04.2017.